Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXXI № 31 (3598) Варшава, 2 серпня 2026 року, Ціна / Cena 7 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Тростянець та Ґрозьова – одна велика родина. с. 2

«Олександр Колянчук заслужив місце серед найвидатніших українських істориків». с. 8

«Лемківську ватру» запалили вже 44-й раз. с. 16

ISSN 027-8254
9 770027 825269 31

Фото надала Аліна Баціц

eprasa.pl a6e14cd345

Анна ВІННИЦЬКА
Фото надала Аліна Баціц

Тростянець та Ґрозьова – одна велика родина

Близько ста осіб взяло участь у ювілейному X З'їзді колишніх мешканців Тростянця і Ґрозьової. Ці села розташовані поряд, тому організатори вирішили проводити зустріч разом. Пам'ять – це спільне, що єднає нащадків тих, кого було насильно виселено під час акції «Вісла». Саме вона не дозволяє забути про зруйновані домівки, втрачену батьківщину та людські долі, назавжди позначені трагедією депортації.

– Коли бачу табличку «Тростянець», то в мене одразу навертаються сльози на очах. Коли їдемо дорогою з Тростянця до села Ольшаниця, тією самою, якою йшли наші предки до пункту збору в Ольшаниці, де завантажували їх у вагони, коли дивимося на гори, в яких довелося їм чекати тиждень, чи навіть два, на транспорт, то все постає перед очима... Тому кожного року кладемо на рейки та на вокзалі в Ольшаниці квіти в пам'ять про наших предків. Я немов бачу мою малу маму, якій під час виселення було 12 років, бачу дідусів та родичів. Мій дідо мав

восьмеро дітей, і всі вони мусили покинути свою домівку. Дідо до кінця хотів повертатися до Тростянця. Пам'ятаю, як казав: «Може, ще вернемо, може, ще вернемо...» Не повернувся... Тому я тепер повертаюся кожного року. Дідо був дуже свідомою та релігійною людиною, після виселення організував у Тшеб'ятові наше культурне життя та трудився за церкву, – каже зворушений Богдан Патра з Тшеб'ятова, організатор з'їзду.

Традиційно головні святкування проходять на цвинтарі в Тростянці. Нині село не існує – після акції «Вісла» 1947 року місцевість була повністю знищена, а дерев'яну церкву, побудовану 1882 року, після війни розібрали. Німим свідком трагічних подій, який не дає забути про колишніх мешканців Тростянця, залишається греко-католицький цвинтар, де нащадки вихідців встановлюють хрести від своїх родин – їх вже приблизно 50. Передвоєнних могил на кладовищі – небагато, і саме тому зародилася така традиція. Богдан Патра привіз хрест від родини Шиманських, Саладяків та Василиків. Натомість Аліна Баціц, співорганізаторка з'їзду, поставила хрест від своєї родини, а другий, символічний, встановила для брата бабусі з Войтківки – Миколи Яворського, який був замордований Прикордонними військами (Wojska Ochrony Pogranicza) ще до виселення, а його тіло не дозволили поховати. З Тростянця родом дідо пані Аліни. До 1939 року в селі було понад триста хат, де проживало 1890 мешканців, здебільшого українців.

– Ми дуже тішимося, що вдалося нам організувати аж десять з'їздів та що кожного року приїздять на них нові учасники. Бо коли бачимо, що є для кого проводити, то це мобілізує нас як організаторів. Це чи не найбільша цінність наших зустрічей, оскільки показує, що пам'ять про рідні села, звідки виселено наших батьків та дідусів, живе у чергових поколіннях, – зізнається Богдан Патра.

Цьогоріч найбільше нових учасників приїхало з Члухова та околиць, і вони обіцяли що за рік привезуть із собою нових гостей – нащадків тих, кого було виселено із сіл. Така неписана домовленість існує серед членів з'їз-

eprasa.pl a6e14cd345

ду. Крім Члухова, був представлений Тшеб'ятів, Кошалін, Слупськ, Ольштин та інші міста, оскільки нині переселенці села Тростянець та їхні нащадки живуть на Помор'ї, а Ґрозьової – у Вармінсько-Мазурському воєводстві та Варшаві. Один з учасників, пращури якого були вихідцями Тростянця, приїхав з Канади. На жаль, з огляду на війну ніхто не зміг прибути з України.

Як і в минулі роки, у п'ятницю пройшла організаційно-інтеграційна зустріч біля вогнища, під час якої нові учасники мають можливість познайомитися з іншими членами з'їзду, а в суботу відбулася служба божа в ґрозьовській церкві, яку перенесено до сяніцького скансену. Літургію очолив канцлер Перемисько-Варшавської архієпархії отець Микола Костецький у співслужінні отця Володимира Альфавітського – пароха тих парафій. Як каже Аліна Баціц, зустріч відбувається в родинній та домашній атмосфері. Організаторка з нагоди ювілейного з'їзду записала зворушливу «Пісню пам'яті про Тростянець і Ґрозьову» – сама написала слова, а музику створила з допомогою штучного інтелекту. Пісня була відтворена на цвинтарі після панахиди, і в не одного з присутніх на очах з'явилися сльози.

Є така земля забута,
де Сян і гори сняться нам,
Тростянець, Ґрозьова кохана –
живете в серці крізь літа.

Згадує старець давні роки,
свій дім, церковцю, поле, сад,
хоч доля кинула далеко,
у серці зберіг рідний слід і лад.

Земле наша, бещадський поріг,
сьогодні йдемо до твоїх доріг.
Старі хати, ріки криві –
пам'ять предків вічно живе.

Тростянець, Ґрозьова – святий слід,
не згасив вас ні час, ні вітер, ні світ.
Хоч стежку травою заріс уже ліс,
пам'ять додому веде нас крізь сліз.

Над ранком прийшла доля люта,
здригнувся поріг і змовкнув дім,
геть від землі, геть від порога
пішов народ із болем своїм.

Акція «Вісла» – тяжкеє слово,
у серцях лишився по ній терен,
вирвала людей із землі предків,
та не замовкла давня пісень.

Сьогодні вертаєм сюди по роках,
діти й онуки давніх сіл,
щоб світло правди знов запалити
там, де плакав предків біль.

Хай пісня несеться понад лісами,
понад гори, понад імлу,
Тростянець, Ґрозьова – земле свята,
ти пам'ять наша, ти наш дім.

Пісню Аліна Баціц присвятила 95-літньому Іванові Бабицькому, родом з Тростянця. Нині пан Іван живе в Тшеб'ятові. Сам він казав Аліні, що найважливіше те, що носимо в серці, а її серце, попри те, що походить з мішаної родини, б'ється по-українськи. І ця пісня відображає тугу пані Аліни, пам'ять про рідні землі, але також ідентичність та велику любов до історії предків.

– Ми намагаємося, аби кожен з'їзд ніс у собі інтеграційні елементи, але також навчальні. Тобто хочемо, щоб ті, хто сюди приїздить, виніс для себе не лише емоції, а й конкретні знання. У минулому це були історичні панелі, на яких ми представляли багатство нашої культури, але також складні польсько-українські відносини, презентували нашу книгу «Wsie ukraiński znad Wiaru. Wspomnienia i materiały» про ці села чи інтернет-сторінку про Тростянець і Ґрозьову (режим доступу – https://trzcianiec.pl), де поміщені теж архівні матеріали. Цього разу ми підготували документальний фільм «Tam, gdzie wyrwano korzenie» про наші села (відповідальний за проєкт – Богдан Гук). А зараз ми – на етапі заснування Товариства колишніх мешканців Тростянця та Ґрозьової «Тростянець». Для нас пам'ять про наших предків вічно жива, – каже Аліна Баціц. Вона підкреслює: найцінніше в з'їздах, що учасники зустрічаються й поза ними. Нині відносини між колишніми мешканцями Тростянця й Ґрозьової та їхніми нащадками настільки сильні, що вони телефонують одне до одного, розмовляють про свої приватні справи, підтримують і зустрічаються на різних заходах, хоча б у Пшецьміні на Польсько-українському фестивалі.

За рік, у 80-ті роковини акції «Вісла», з'їзд пройде на межі квітня та травня, оскільки вихідці з Тростянця та Ґрозьової хочуть бути в рідному селі точно в день, коли їхніх рідних насильно вивезли в товарних вагонах на захід. З Тростянця та Ґрозьової виселяли 28 квітня о 4:00 ранку. Організатори також планують на основі документів Інституту національної пам'яті підготувати точний список виселених мешканців сіл. До нього увійде інформація про номер будинку, в якому проживала кожна родина, а також транспорт, яким людей було депортовано. Такі дані є надзвичайно цінними, адже далеко не всі родини зберегли настільки детальні спогади про обставини свого виселення. Аліна Баціц також мріє про встановлення пам'ятної таблиці на залізничному вокзалі в Ольшаниці. Саме там щороку можна було б вшановувати пам'ять жертв, покладаючи квіти. Така таблиця стала б видимим символом пам'яті про насильницьку акцію «Вісла» та нагадуванням про трагічну долю депортованих українців. ●

eprasa.pl a6e14cd345

Будьмо разом під час акції «Полум'я братерства» 2026

До 7 серпня триває набір учасників до акції «Полум'я братерства» у 2026 році. Цьогоріч ініціативу з вшанування бійців УНР у Польщі буде проведено вже увосьме. Нагадаємо: її започаткували пластуни з Польщі та польські гарцери у 2019 році.

У рамах цьогорічної акції 14 серпня (18:00) в кількох десятках польських міст українці разом із поляками одночасно запалять свічки на могилах бійців УНР – «Полум'я братерства». Варто зазначити, що головна ідея ініціативи – не просто покладання свічок, а побудова відносин. Від років до ідеї приєднуються представники української громади, зокрема діячі ОУП, які організовують акції в місцях проживання.

Форма заявки доступна на фейсбук-сторінці ініціативи (Płomień Braterstwa – Полум'я Братерства).

У разі питань також можна писати на адресу: plomien.braterstwa@gmail.com.

Хто, на вашу думку, заслуговує на нагороду Stand with Ukraine Awards 2026?

Як і в минулі роки, на межі липня і серпня можна подавати кандидатів на нагороду Stand with Ukraine.

До 1 серпня триває прийом заявок з пропозиціями щодо кандидатів для цьогорічної відзнаки. Її українська спільнота щороку вручає видатним громадянам Польщі на знак безумовної вдячності за допомогу та підтримку України.

«Вже понад чотири роки тисячі поляків щодня підтримують Україну. Вони допомагають, організовують гуманітарну допомогу, борються з дезінформацією, займаються соціальною діяльністю, створюють культуру діалогу та будують мости між нашими народами. Сьогодні ми хочемо сказати їм: „дякуємо"», – зазначено на фейсбук-сторінці фонду.

Своїх кандидатів на нагороду може подати кожен охочий. Якщо ви знаєте людину, чия діяльність заслуговує на визнання та нагороду, подавайте її кандидатуру через формуляр. У ньому потрібно вказати свої дані, а також ім'я та прізвище вашого кандидата й галузь, яку він представляє: бізнес, культуру, третій сектор, спорт, релігійні організації тощо.

Формуляр доступний на сайті фонду (standwukraine.org) у вкладці «Нагорода». Там теж прочитаєте правила та більше інформації про відзнаку й лавреатів за минулі роки.

«Долучайтеся до нашої ініціативи та зголошуйте кандидатів до нагороди "Stand with Ukraine". Допоможіть нам відзначити та вшанувати тих, хто робить свій внесок в майбутнє України», – наголошують організатори.

Переможців оголосять 24 серпня у Варшаві під час святкування Дня Незалежності України.

Молитва та зустріч у Тенятиських

18 липня в селі Тенятиська ґміни Любича-Королівська вшанували пам'ять мешканців цього села. Молитва та зустріч відбулася на місці колишньої церкви св. Димитрія. Літургію служили отець Христофор Блажеєвський, парох

греко-католицької парафії у Гребенному, та отець протоієрей Богдан Ситчик, парох греко-католицької парафії у Лідзбарку-Вармінському.

Про відзначення в Тенятиських повідомлено на фейсбук-сторінці парафії у Гребенному.

«Після Літургії до слова попросили професора Ігоря Гука, який зачитав вірші зі збірки Івана Гука. Зі словом подяки до всіх звернувся Ярослав Гук від імені Фонду ім. Івана Гука», – читаємо у повідомленні.

Нагадаємо, що Тенятиська в 40-х роках минулого століття нараховували півтори тисячі мешканців. Місцевий храм св. Димитрія служив тоді для понад 1400 вірян аж до виселення місцевого українського населення у 1947 році. У двохтисячних роках по однобанній дерев'яній церкві залишився тільки кам'яний фундамент. На місці зруйнованої святині у Тенятиських нащадки вихідців з цих сторін вирішили побудувати новий храм. Будівельні роботи розпочалися весною 2013 року. 13 липня цього ж року відбулося освячення наріжного каменя, а після – тривало встановлення дерев'яної конструкції. Зараз саме у цій каплиці раз на рік зустрічаються нащадки колишніх жителів села.

Фото з фейсбук-сторінки греко-католицької парафії св. Миколая в Гребенному

Акція солідарності з українцями

19-20 липня перед будинком Посольства України у Варшаві, біля Генерального консульства України у Кракові та на Ринковій площі у Вроцлаві пройшли акції солідарності з українцями. Зібрання відбулися під гаслом «Сусід сусідові – сусід».

«Я їду туди, щоб висловити солідарність з гостями, яких ми маємо в Польщі, й подякувати вам за те, що збагачуєте нашу країну, розвиваєте економіку, берете на себе роботу, якої ми більше не хочемо, за вашу наполегливу працю, за те, що заповнюєте стільки прогалин, за інший акцент на вулицях, за вашу доброту та теплоту, незважаючи на те, що ви стикаєтесь з багатьма щоденними проблемами, яких ми не відчуваємо», – закликав людей до участі перед демонстрацією у Варшаві Міхал Пшедляцький, репортер передачі «Superwizjer». Одночасно він зазначив, що хоче

eprasa.pl a6e14cd345

попросити вибачення за тих, хто, закидаючи іншим походження, мову, одяг чи зовнішність, не розуміє або не хоче розуміти, що Україна дає безпеку Польщі.

«Ми були, є і будемо з вами. Зберімося, щоб показати нашим гостям, що ми добрі сусіди», – сказав репортер, якого у 2025-му обрано журналістом року.

Акції у трьох містах організували у відповідь на серію антиукраїнських інцидентів у Польщі. Учасники протестів – поляки, українці та білоруси – прийшли з національними прапорами й плакатами, закликаючи зупинити мову «ненависті та не залишатися байдужими до проявів агресії».

Організатори також застерігали, що нинішню хвилю ворожих настроїв значною мірою підігрівають дезінформація та діяльність ботів у соціальних мережах.

Присутні мали із собою плакати та аркуші паперу з написами «Досить ненависті», «путін прислав ботів. Ми прийшли особисто», «Зупиніть ненависть», «Польща відкрита та дружня», «Ми разом», «Не розводьте ненависть, вирощуйте помідори».

Головним організатором акції у столиці Польщі, на яку прийшло близько сотні учасників, був білорус Дзмітрий Галко. У Кракові мітинг організувала Fundacja Gentes. У Вроцлаві, де перейшло кількадесят осіб, зібрання ініціювала громадська діячка Ева Трояновська. Імовірно, схожі акції будуть повторені у серпні.

Фото з фейсбук-сторінки Еви Вапляк з гуртка ОУП-Вроцлав

Зустріч представників нацменшин з директором TVP3

13 липня делегація меншинної сторони Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин зустрілася з директором – головним редактором TVP3 Regionalna Славоміром Майхером.

Спільну комісію представляли співголова та представник української меншини доктор Григорій Купріянович, Маріола Абкович та Альдона Юркун. Присутній був також радник маршалка Сейму з питань нацменшин Ришард Ґалля та керівниця Секретаріату меншинної сторони комісії Дорота Зелінська-Козаров.

Про зустріч повідомляє Підляський науковий інститут.

Розмова торкалася перспективи ширшої присутності національних та етнічних меншин у загальнопольських та регіональних програмах каналу TVP3. Представники меншиної сторони СКУтНіЕМ наголосили на необхідності суворо дотримуватися визначення передач для меншин, сформульованого понад десять років тому Національною радою з питань радіомовлення та телебачення Польщі.

Учасники зустрічі наголосили також на необхідності створення телевізійних передач для тих меншин, які ще їх не мають, а також на включенні до загальнонаціонального ефіру програм для меншин, котрі наразі доступні лише в регіонах, але зацікавлені в них меншини розпорошені по всій країні. Меншинна делегація відзначила передовий досвід у роботі деяких телевізійних станцій та наголосила на відкритості керівництва TVP3 до пошуку вдалої моделі присутності програм для меншин в загальнонаціональному ефірі TVP3 та на регіональних станціях TVP.

Окремим питанням, порушеним під час зустрічі, була необхідність освітніх передач про національні та етнічні меншини, спрямованих до громадської більшості, що особливо важливо в нинішній ситуації.

На завершення доктор Григорій Купріянович згадав про скасування з 6 липня цього року передачі для української меншини «Український перегляд» на TVP Białystok, яку протягом трьох десятиліть готував Юрій Місіюк. Представник української громади висловив здивування та несхвалення ситуації, яка позбавляє українську меншину на Підляшші можливості мати свої телепередачі.

Фото із сайту Підляського наукового інституту

Концерт української музики в Соб'ятині

12 липня в Соб'ятині на Підляшші (Сем'ятицький повіт) відбувся концерт української музики. У місцевій сільській світлиці заграли гурти «Думка» і «Ярина» з Більська-Підляського, «Вервочки» з Орлі, «Добрина» з Білостока та «Тенча» з Нурця-Станції.

«Концерт дав можливість почути виступи гуртів, які мають у своєму репертуарі українські пісні, зокрема з Підляшшя. Публіка щедро оплескувала та співала разом з виконавцями», – читаємо у повідомленні на сайті Союзу українців Підляшшя.

Місцевий гурток сільських господинь (KGW) забезпечив учасників солодощами та напоями, а також відбулася презентація місцевої добровільної пожежної охорони.

«Це був перший концерт української музики в Соб'ятині, в ґміні Мілейчиці, і, сподіваємося, він стане регулярним заходом, організованим українським середовищем у співпраці з місцевою громадою», – зазначають діячі Союзу українців Підляшшя, який організував подію спільно з Ґмінним осередком культури в Мілейчицях та сільською радою села Соб'ятин.

Фото із сайту Союзу українців Підляшшя

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

eprasa.pl a6e14cd345

Підготувала Тетяна ДАНЮЧЕНКО

Новим головним командувачем ЗСУ став Михайло Драпатий

Призначення Драпатого

Після зміни Кабінету міністрів, і зокрема звільнення Михайла Федорова з посади міністра оборони, на тлі триваючих протестів і того, що міністр Федоров і головком Сирський не могли знайти спільної мови, президент України Володимир Зеленський оголосив про звільнення з посади головнокомандувача ЗСУ Олександра Сирського та анонсував призначення на його місце Михайла Драпатого. 22 липня наказ про це призначення з'явився на сайті Офісу президента.

Зі свого боку генерал-майор Михайло Драпатий подякував за довіру і повідомив, що отримав від президента Зеленського завдання продовжити й посилити наступальні дії та нарощувати спроможності Збройних сил України. Він зазначив також, що вже приступив до виконання обов'язків головнокомандувача ЗСУ і підтвердив, що начальником Генерального штабу в його команді буде генерал-майор Ігор Скибюк, колишній командувач ДШВ.

Драпатий брав участь у звільненні окупованого Маріуполя в 2014 році. За його наказом 9 травня українські бойові машини піхоти прорвалися через блокпости окупованого міста. У першій БМП, яка перетнула загородження, був і сам Драпатий.

У березні 2022 року він керував обороною Кривого Рогу, тоді окупантів удалося зупинити й стабілізувати лінію зіткнення. Згодом бригадний генерал очолив оперативне угруповання «Херсон» та був одним із командувачів, які керували звільненням правобережжя Херсонщини.

У лютому 2024-го Драпатого призначили заступником начальника Генштабу ЗСУ. А у травні, на тлі наступу російських військ на північ Харківщини, він також став командувачем оперативно-тактичного угруповання військ «Харків», змінивши Юрія Галушкіна. Наприкінці січня 2024-го його також призначили командувати оперативно-стратегічним угрупованням військ «Хортиця» за сумісництвом із посадою командувача Сухопутних сил.

У листопаді 2024 року Драпатий став командувачем Сухопутних військ ЗСУ.

Російські війська 1 червня 2025 року завдали ракетного удару по навчальному підрозділу Сухопутних військ ЗСУ – було відомо про щонайменше 12 загиблих та понад 60 поранених. Того ж дня Драпатий подав рапорт про відставку через трагедію і зазначив, що як командувач не зміг у повній мірі забезпечити виконання своїх наказів. Згодом він заявив, що залишається у строю, адже мав розмову із Зеленським й отримав від нього завдання.

Президент Володимир Зеленський 3 червня призначив Михайла Драпатого командувачем об'єднаних сил.

В жовтні 2025 року в Силах оборони створили нове Угруповання об'єднаних сил (УОС), яке очолив генерал-майор Михайло Драпатий, раніше він керував ОСУВ «Хортиця» та ОСУВ «Дніпро». Це стало суттєвим зменшенням сфери впливу та відповідальності Драпатого.

Сирський: «Я не воюю з міністерством»

Після відставки Олександр Сирський підбив підсумки свого перебування на посаді і заявив, що передає новому головнокомандувачу Михайлу Драпатому армію, що перебуває у стані наступу.

«І про головне – у якому стані я передаю поле бою. Цього року під моїм командуванням звільнено 700 квадратних кілометрів нашої землі. Армія, яка два роки тому вела важку оборону, сьогодні наступає. Я передаю своєму наступнику армію, яка не лише тримає оборону, а й перебуває в стані наступу – з ініціативою, зі структурою, з людьми, які знають, як бити ворога. І я щиро сподіваюся, що цей наступ буде продовжено. Все для цього є», – сказав він.

Також він перерахував чисельні операції, здійснені під час його перебування на посаді, зокрема Курську: «А далі був рік, який змінив хід цієї війни. Разом ми зупинили наступ ворога на Харківщині. Упередили його наступ на Сумщині. І провели Курську операцію – вперше в цій війні перенесли бойові дії на територію противника. Хочу, щоб це було зафіксовано чітко: нашою метою ніколи не була окупація чужої землі. Нашою метою було зірвати підготовлений ворогом наступ на Суми і Харків, відтягнути його найбоєздатніші війська і поповнити обмінний фонд, щоб повернути наших людей з полону. Усе це було виконано».

«Звільняючи українські території, ми провели успішну Добропільську операцію та наступальну операцію на Олександрівському напрямку. Продовжуємо стримувати наступ противника на головних напрямках та проводити наступальні операції на окремих ділянках фронту. Про частину операцій, які ми втілили в життя за ці роки, я не маю права говорити й сьогодні. Про них розкаже історія», – додав колишній головнокомандуючий.

Олександр Сирський також заявив, що не знав про конфлікт між ним і екс-міністром оборони Михайлом Федоровим.

«Для мене було несподіванкою дізнатися, що у нас із паном міністром був конфлікт. Я сприймав наші відносини як робочі: зі складними питаннями, з різними позиціями. Так і має бути між двома інституціями під час великої війни. Якщо я когось чимось образив: Михайле Альбертовичу, вибачте. Буваю жорстким. Але прошу і вас, і всіх, хто зараз із захопленням стежить за цією історією: давайте фокусуватися не на особистому, а на глобальному. На перемозі», – зазначив Сирський.

Також він впевнений, що звести цю війну до протистояння двох персон – «найбільша послуга, яку ми можемо зробити ворогу».

«І друга думка, з якої випливає все, що я скажу далі: війну виграє реальна робота, а не публічна драма навколо неї. Тому далі буде не про стосунки, а про роботу. Почнімо з базових речей, які загубилися в дискусії. Міністерство обо-

eprasa.pl a6e14cd345

рони – це забезпечення війська, закупівлі, вироблення політик, цивільний контроль над ЗСУ. Це величезна робота, без якої армія не воює. Міністр не має особисто перебувати на нулі й не має бути стратегом війни. Це не його завдання і не його відповідальність. Стратегія війни, планування операцій, ситуація на фронті – за законом моя відповідальність перед верховним головнокомандувачем. Далекобійні удари, ізоляція Криму – це роблять ЗСУ, СБУ, ГУР, ДПСУ, і координується верховним головнокомандувачем і мною. Не тому, що я „не пускаю" когось до успіху, а тому, що так вибудувані інституційні процеси у всіх арміях світу», – розповів Олександр Сирський.

Він додав, що йому дарма закидають «відсутність стратегії», адже стратегія, за його словами, доповідається верховному головнокомандувачу, а її результат видно на фронті.

«Я служу в армії понад 40 років. Я армійська людина: я не ставлю ультиматумів своєму керівнику і не керую військами через месенджери. Мільйонна армія не керується у вотсапі. Вона керується через штаби, накази і відповідальність командирів на місцях. Одне з нещодавніх рішень: я делегував командирам корпусів повноваження, зокрема й щодо переведень військовослужбовців у межах корпусів. Це і є протилежність ручному керуванню», – повідомив він.

Олександр Сирський також розповів про недосконалу систему нових контрактів, нестачу грошового забезпечення для військових та очікування реформи ТЦК.

Головком повідомив, що за новими контрактами до армії приєднались 2000 військовослужбовців на мільйонну армію: «Водночас я отримав велику кількість демотивованих солдатів і офіцерів, які очікували одних умов, а отримали інші. Сама постанова щодо „експерименту" викликає серйозні юридичні питання. Порівняйте: підвищення грошового забезпечення в системі МВС провели через зміни до бюджету і через Верховну Раду. От вам і різниця між рішенням і презентацією. Бо презентації не мають перетворюватися на саморепрезентації: за кожним слайдом мають стояти документ, бюджет і процедура. Інакше замість рішення армія отримує розчарування. Те саме стосується реформи мобілізації – завдання, яке поставив президент. Сухопутні війська і ТЦК у моїй вертикалі, і ми готові до змін: ходимо на всі засідання у Верховній Раді, передаємо всі порушення в ДБР, наполягаємо на залученні поліції. Але сама реформа – законодавча й адміністративна робота міністерства. Я чекаю на неї так само, як чекає вся країна».

Також Сирський акцентував на проблемі грошового забезпечення: «Пан міністр сам публічно сказав, що частину коштів із зарплат військових було спрямовано на закупівлю дронів. Через це на друге півріччя виникло питання фінансування виплат». За його словами, зараз уряд шукає рішення, щоб кожен військовослужбовець отримав заробітну платню вчасно і в повному обсязі. «Їм потрібні снаряди, ротація, вчасна виплата і впевненість, що держава за їхніми спинами працює, а не свариться». «Я не воюю з міністерством. Я воюю з росією. Генеральний штаб ніколи не протидіяв міністерству: ми співпрацювали і будемо співпрацювати з будь-яким міністром, якого призначить держава. Бо в армії не вибирають з ким служити. В армії виконують накази і роблять свою роботу. Але роблять її якісно», – підкреслив Олександр Сирський.

Федоров відмовляється від будь-яких посад, окрім міністра оборони

Президент Володимир Зеленський не повертає Михайла Федорова на міністра оборони, але пропонує йому інші важливі посади, наприклад, віцепрем'єр-міністра з військових новацій. «Михайло в команді», – каже президент.

Однак Федоров відмовляється, він заявив, що не погодиться на жодну іншу посаду, крім очільника Міноборони.

«Я вдячний президенту за всі запропоновані варіанти. Але сьогодні в державі є лише три посади, які, окрім військових на полі бою, реально визначають хід війни, – президент України, міністр оборони та головнокомандувач Збройних сил України. Саме тому я не погоджуюся на жодну іншу посаду, окрім посади міністра оборони. Жодна з інших посад не має реальних повноважень, щоб побороти корупцію в закупівлях, завершити розпочату трансформацію армії, планувати й реалізовувати асиметричні дії та операції проти ворога, викорінити культуру брехні й безвідповідальності всередині системи та завершити інші речі, які наша команда вже розпочала в Міністерстві оборони», – зазначив Федоров.

Він додав, що його не цікавить посада чи статус, а важливою є можливість реально впливати на результат і наближати перемогу України.

За його словами, в січні 2026 року на запрошення президента Володимира Зеленського його команда прийшла в Міністерство оборони з конкретним планом, як закінчити війну: захистити небо, зупинити фронт і завдати удару по економіці ворога. «Ми назвали цей план AIR–LAND–ECONOMY».

Федоров заявив, що упродовж шести місяців вони послідовно реалізовували цей план: «Вперше за останні роки Україна почала перехоплювати ініціативу. Наші спільні результати створили те, чого раніше не було, – вікно можливостей, щоб змусити росію до миру силою».

Популярність Федорова росте

В цей час протести проти відставки Михайла Федорова в Києві та інших містах тривають вже 10 днів. Вимоги мітингарів незмінні, але кількість людей скорочується. Також на картонках з'являються й інші написи, наприклад, проти призначення Віталія Кіма на посаду міністра ветеранів.

Соціологи вже замірили електоральні симпатії українців. І Михайло Федоров, прагнув він цього чи ні, став політичною фігурою. За нього готові віддати свої голоси біля 13% виборців.

Про це свідчать дані опитування соціологічної групи «Рейтинг» щодо актуальних суспільно-політичних питань від 20-21 липня. Так, в першому турі гіпотетичних виборів президента 22,3% опитаних українців проголосували б за чинного главу держави Володимира Зеленського, 14,9% – за ексголовкома Валерія Залужного, 13,4% – за Михайла Федорова.

Соціологи додають, що за останній тиждень рівень довіри до Михайла Федорова зріс з 35% до 65%, а довіра до Олександра Сирського знизилася з 39% до 23%. Вони зазначають, що опитування було завершене ще до появи в медіа інформації про відставку Олександра Сирського з посади головнокомандувача ЗСУ. ●

eprasa.pl a6e14cd345

Павло ЛОЗА
Фото з архіву ОУП-Перемишль (автор – Ігор Горків)

«Олександр Колянчук заслужив місце серед найвидатніших українських істориків»

Кого з представників української громади в Польщі можемо назвати спеціалістом з досліджень долі воїнів УНР у Польщі? Більшості на думку спадає одне прізвище – доктор Олександр Колянчук.

На початку липня в Народному домі в Перемишлі відбувся захід, присвячений пам'яті доктора Олександра Колянчука, який помер три роки тому. У конференції під назвою «Д-р Олександр Колянчук як військовий історик та дослідник українського визвольного руху 1917-1923 років» взяли участь історики з Польщі та України.

Виступи запрошених гостей були здебільшого присвячені українському дослідникові з Перемишля, його біографії, роботі, науковим досягненням, а також книгам і статтям, автором яких був українець.

«Доктора Колянчука можна вважати однією з найвидатніших постатей в українському історичному середовищі в Польщі. Хоча не був істориком за освітою, доктор Колянчук заслужив місце серед найвидатніших українських істориків XX та XXI століть», – сказав доктор Григорій Купріянович, голова Підляського наукового інституту, який прочитав лекцію на тему «Історія некрополя воїнів УНР у Любліні та зусилля щодо його збереження».

З доповідями виступили також директор Південно-Східного наукового інституту в Перемишлі, професор, доктор габ. Станіслав Стемпень, професор Микола Литвин з Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України та доцент Олег Павлишин з Львівського національного університету імені Івана Франка. Головував на засіданнях професор, доктор габ. Вацлав Вєжбєнєць з Інституту історії Ряшівського університету.

У своїх виступах учасники також торкнулися польсько-українських відносин, зокрема українсько-польської військової співпраці у XX столітті. У конференції також взяла участь сім'я доктора Олександра Колянчука: його дружина Лідія, син Ярослав та невістка Катерина.

Організатором конференції були Південно-Східний науковий інститут та родина Колянчуків у співпраці з Перемиським відділом Об'єднання українців у Польщі та фондом «Український народний дім у Перемишлі». Подія супроводжувалася двома виставками: «Юзеф Пілсудський та Симон Петлюра – творці польсько-українського союзу 1920 року» і книг доктора Олександра Колянчука.

***

Олександр Колянчук народився 2 квітня 1932 року на Холмщині. Однак у 1947 році внаслідок акції «Вісла» опинився на півночі Польщі. Протягом усього життя був активним діячем української громади й дбав про її майбутнє. Він був членом Головної управи Українського суспільно-культурного товариства (1971-1973), членом Об'єднання українців у Польщі, зокрема Головної ради ОУП (1996-2001), а також заступником голови Південно-Східного наукового інституту в Перемишлі. Багато років обіймав посаду редактора україномовних радіопередач в Ольштині, співпрацював з редакціями українських газет та журналів, які виходили в Польщі, серед котрих – «Наше слово».

Доклав значні зусилля і найбільше був причетний до збереження пам'яті про українські визвольні змагання та українських військових і політичних біженців у Польщі в міжвоєнний період, а також про рідну Холмщину.

Про діячів та воїнів армії Української Народної Республіки написав і видав низку відомих на Заході книжок. Серед них – такі видання українською та польською мовами: «Українська військова еміграція в Польщі 1920-1939 рр.», «Umarli, aby zmartwychwstała Ukraina: miejsca pamięci Ukraińców – uczestników walk niepodległościowych w latach 1917-1921 w Polsce», «За нашу і вашу свободу. Учасники українських визвольних змагань 1917-1921 рр. Місця пам'яті в Польщі. Довідник», «Ukraińscy emigranci polityczni w życiu naukowym, kulturalnym, społecznym i gospodarczym II RP».

Дані до своїх публікацій Олександр Колянчук багато років скрупульозно збирав у різних архівах. Завдяки цій тяжкій роботі віднайдено й врятовано цвинтарі та окремі могили петлюрівців у Польщі.

Книга «Українська політична еміграція в науковому житті» та кілька інших праць доктора Олександра Колянчука стали основою проєкту «Живі у нашій пам'яті – віртуальний український некрополь у Польщі», що передбачає збір даних про кілька сотень місць поховань видатних українців на території польської держави.

Олександр Колянчук помер 7 травня 2023 року в Перемишлі, де й похований. ●

eprasa.pl a6e14cd345

Павло ЛОЗА
Фото з фейсбук-сторінки о. Павла Поточного та з архіву Народного дому

До хати, до Вербиці

На цьогорічну зустріч колишніх жителів та їхніх нащадків у селі Вербиця Томашівського повіту прибуло понад 100 осіб. Вчергове поїздку на рідні землі організувало товариство «Вербицька земля». Учасники відвідали теж Перемишль.

«Сьогодні на цьому місці ми знаходимося при останках церкви архістратига Михайла, яка тут стояла, під його охороною, під його закликом. Церкви, у якій введено у християнське життя наших, моїх прадідусів, прапрадідусів. І між нами є ще жительки села Вербиця», – говорив 11 липня під час проповіді на цвинтарі у Вербиці отець Павло Поточний, греко-католицький парох парафії святого Миколая в Желіхові-Циґанку на Жулавах. Як зазначив священник, сьогодні колишні жителі села та їхні нащадки приїжджають до Вербиці згадати, помолитися і поплакати.

Молитва у Вербиці

Разом з парохом із Желіхова на руїнах церкви Вербиці, де сьогодні стоїть хрест, панахиду відправили теж отці з інших парафій – о. Євген Гаврилишин, адміністратор парафії в Пєнєнжні, та о. Христофор Блажеєвський, парох парафії в Любачові та Гребенному. Після молитви на цвинтарі відбулася інтеграційна зустріч.

Роками поїздки організовувало товариство «Вербицька земля», яке існує вже понад двадцять років. Сьогодні об'єднань, пов'язаних із селами на так званих рідних землях, – дуже мало. Можливо, товариство «Вербицька земля» є навіть єдиним, яке реально функціонує, збираючи кошти на різні цілі, зокрема спільні поїздки.

Його членкиня, українська науковиця Ягеллонського університету в Кракові докторка Ольга Кіх-Маслей, зазначає, що організація, заснована понад 20 років тому, має на меті зберегти культурну спадщину зруйнованого села Вербиця.

Історія руйнування та переселення його мешканців пов'язана перш за все з подіями 1947 року. Вербиця була селом з дуже високою національною свідомістю, майже 100% його населення становили українці.

– Єдиним видимим слідом старої Вербиці залишається цвинтар, який зберігся у відносно хорошому стані лише завдяки густим заростям ясенів, що заважало Державному сільськогосподарському підприємству зорати його. З 1989 року колишні мешканці та їхні нащадки організовують поїздки до села, щоб підтримувати цвинтар та зберігати пам'ять про своє коріння, – каже докторка Ольга Кіх-Маслей, яка має багато публікацій про Вербицю. Ось лише кілька прикладів з її доробку: книга «Читальня Товариства "Просвіта" у Вербиці (1884-1939). Реконструкція» (2020 рік) чи робота «Український аматорський театр у селі Вербиця. Польсько-український кордон, 1920-ті та 1930-ті роки».

– Товариство утворилося й для того, щоб можна було приїжджати, збирати кошти на виїзди, збирати внески на впорядкування території цвинтаря, відновити пам'ятники, – розповідає членкиня організації.

Під час ремонтних робіт товариство вербичан співпрацювало, серед інших, з групою «Маґурич». Роботи на цвинтарі проводили протягом чотирьох років від 2014-го до 2017-го. Збором грошей на ремонтні роботи займалося саме товариство «Вербицька земля».

– Більшість коштів надходила з добровільних внесків колишніх мешканців та їхніх сімей. Принаймні один раз нам також вдалося отримати фінансування від міністра культури, – говорить докторка Ольга Кіх-Маслей. – Але насамперед – це наші люди, навіть дуже літні, пенсіонери, які допомагають своїми пожертвами забезпечити виконання робіт.

Сама організація була створена після 2000 року, проте вербичани почали організовуватися набагато раніше. Перша спільна поїздка відбулася у 1989 році.

Сьогодні ці виїзди, часто автобусами, збирають до 150 осіб – нащадків виселених вербичан, які зараз проживають на півночі Польщі переважно в Браневському районі. Поїздки здебільшого гуртують людей, які мешкають біля Пєнєнжна, Лелькова, також Орнети. Деякі нащадки вербичан живуть поблизу Лігниці в Нижній Сілезії та Україні. Сьогодні вони становлять стрижень організації. Від початку товариство очолював Марко Палюшок. Сьогодні можна сказати, що він обіймає посаду «почесного голови», а керує організацією Марія Білас, з дому Палюшок.

– Мій дідусь їздив до Вербиці ще в 1960-х роках. Він брав із собою моїх старших сестер, а пізніше і мене. Він показав нам церкву, яку знесли в 1990-х роках. І тому ми та, думаю, інші вербичани маємо цей фундамент: «Пам'ятай, звідки ти родом», – каже докторка Ольга Кіх-Маслей.

Ці щорічні поїздки до Вербиці стали настільки популярними, що до них приєднуються віряни інших парафій, не лише Бранева. Серед них також парафіяни церкви у Пєнєнжні та Ольштині. Цього року на святкуваннях були присутні гості з Варшави та Новиці. Опісля відвідин Вербиці учасники поїздки завітали до Перемишля, де мали нагоду оглянути Народний дім. ●

Вербичани у Народному домі у Перемишлі

eprasa.pl a6e14cd345

Степан ШНІЦАР
Фото надав автор статті

«Namysto-Fest» – фестиваль, що об’єднав серця

4 липня 2026 року стало особливою датою для польсько-української громади Лодзі та всієї української діаспори в Польщі. Саме цього дня відбувся перший у Європі фестиваль, присвячений українському намисту, – «Namysto-Fest». Його засновницею та ініціаторкою стала Ірина Степась – голова Фундації творчості та мистецтва Kreatywności Namysto, майстриня декоративно-прикладного мистецтва, яка разом із фундацією та польсько-українським хором «Намисто» втілила в життя ідею створення події, покликаної об’єднувати людей через українську культуру, традиції та мистецтво.

Фестиваль відбувся в Лодзі та став справжнім святом української культури, відкритим для всіх – українців, поляків і гостей міста. Від самого ранку тут панувала атмосфера щирості, творчості, взаємоповаги та єднання. Символічно, що головною ідеєю фестивалю стало саме намисто – українська прикраса, яка здавна була не лише оздобою, а й символом жіночої краси, достатку, родової пам’яті та духовної сили. Саме такою невидимою ниткою фестиваль поєднав різні покоління, регіони України та людей різних національностей.

Ірина Степась народилася в Україні, у родині, де любов до української культури та народних традицій передавалася від дідів і прадідів із покоління в покоління. Саме родинне виховання стало основою її творчого шляху. Уже багато років вона займається декоративно-прикладним мистецтвом, виготовляє традиційні українські та слов’янські намиста, ляльки-мотанки, відроджує давні ремесла та популяризує українську культурну спадщину далеко за межами Батьківщини. Її авторські роботи сьогодні знаходяться в приватних колекціях майже по всій Європі, а також у Сполучених Штатах Америки.

Співає хор «Намисто»

Ведучими фестивалю стали Ірина Степась та Надія Павлишена, які впродовж усього дня знайомили гостей із програмою заходу, історією українських традицій, творчими колективами та майстрами, створюючи теплу й щиру атмосферу свята.

Провідне місце в організації фестивалю посів польсько-український хор «Namysto», який був заснований у Лодзі у 2023 році. Від часу свого створення колектив активно представляє українську культуру в Польщі, бере участь у благодійних, культурних та міжнародних заходах, популяризуючи українську пісню. Художньою керівницею і диригенткою хору є професійна диригентка Тетяна Лопуга, чия майстерність, багаторічний досвід і відданість справі дозволили колективу досягти високого творчого рівня. Саме хору «Namysto» було довірено урочисто відкрити та завершити концертну програму фестивалю.

До участі у фестивалі долучилися десятки творчих колективів, виконавців і майстрів. На сцені змінювали одне одного вокальні ансамблі, хори, солісти, танцювальні та циркові колективи, демонструючи багатство української культури. Свої яскраві виступи подарували танцюристи студії «Follow the Dance», юні артисти студії «Szalony Cyrk», вокальна студія «Art Vibe Studio», молоді виконавиці Аліса Ліман, Міла Альберт, Ніка, Дарина Шеремет, гурт «YouKnow!?», хори «Deo Gloria» та «Конвалія» з Катовиць, Анна Бондаренко, сестри Гончарук, Назар Галузінський, Вікторія Пташинська, Тетяна Колотило, Ольга Ракович,

eprasa.pl a6e14cd345

Петро Гарасимів із Познані, а також дует Володимира Галузінського та Романа Михайліва.

Не менш насиченою була й мистецька частина фестивалю. Відвідувачі долучалися до майстер-класів із виготовлення ляльки-мотанки, витинанки, виробів із солоного тіста, знайомилися з петриківським розписом, придбавали авторські прикраси, свічки, мило ручної роботи та інші вироби українських і польських майстрів. Для дітей працювала ігрова зона, а охочі могли зробити світлини у тематичній фотозоні.

Особливе місце посіла інтерактивна зона створення «Намиста єдності», де кожен учасник мав можливість додати власну намистину до великого символічного ланцюжка. Так народився ще один символ фестивалю, який уособлює єдність українців, поляків та всіх друзів України.

Однією з найяскравіших частин фестивалю став показ українських вишиванок із різних історико-етнографічних регіонів України. Художню композицію представила школа моделей «Fashion Family», а особливу увагу глядачів привернула унікальна демонстрація традиційних українських прикрас.

Під керівництвом Євгенії Мосненко було представлено справжню історію українського намиста. Кожен вихід моделей супроводжувався розповіддю про походження, символіку та значення прикрас. Глядачі мали змогу побачити старовинні коралі, лускавки, пацьорки, згарди, дукати, дукач, гердани, силянки, кризи, баламути, салби та шелести – традиційні жіночі прикраси, кожна з яких є невід'ємною частиною культурної спадщини різних регіонів України. Ці прикраси не лише підкреслювали красу українського народного строю, а й розповідали історію українського народу мовою символів і традицій.

На експозиції свої авторські та приватні колекції представили Ірина Степась, Евеліна Колодзінська та сестри-майстрині з бісероплетіння: Віта Герман і Яна Дячук. Евеліна Колодзінська спеціально привезла з України унікальну приватну колекцію традиційного вбрання з кількох регіонів України, а Оксаною Бобелою, учасницею хору «Namysto», були представлені роботи, які вона виготовила власноруч, зокрема вишиванки борщівська і сокальська, що стало справжньою окрасою фестивалю, дозволивши глядачам оцінити багатство української матеріальної культури.

Фестиваль мав і благодійну місію. Відбувся аукціон мистецьких робіт польського художника Яцека Мрозовського, який від початку повномасштабної війни активно підтримує Україну та українців. Зібрані під час аукціону кошти були спрямовані на придбання пікапа для підрозділу Збройних сил України, де нині служить син хористки Алли Савчук. Це ще раз підтвердило, що українська й польська громади сьогодні єдині не лише у збереженні культури, а й у підтримці України.

Гостей фестивалю також пригощав магазин Ukraïnoczka, який став одним із партнерів заходу та дав можливість усім охочим скуштувати традиційні українські смаколики.

Фіналом свята стало спільне виконання духовного гімну «Боже великий, єдиний» хорами «Намисто» та «Конвалія». Після цього на сцену урочисто винесли «намисто єдності», яке стало головним символом фестивалю, а також відбулося вручення дипломів, подяк та відзнак усім, хто долучився до створення цього великого свята.

Перший «Namysto-Fest» довів, що українська культура має величезну силу єднати людей незалежно від віку, національності чи країни проживання. Це був не просто фестиваль мистецтва, а простір зустрічей, взаємної підтримки, знайомств, нових ідей та народження нової традиції української громади в Польщі.

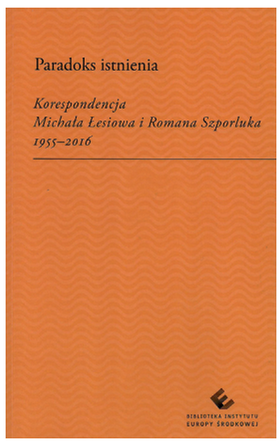
Організатори переконані, що «Namysto-Fest» стане щорічною міжнародною культурною подією, яка й надалі популяризуватиме українську культурну спадщину в Польщі, сприятиме розвитку українсько-польського культурного діалогу та відкриватиме європейській спільноті красу українських традицій. Адже намисто – це не лише прикраса. Це пам'ять роду, історія народу, символ жіночої сили, краси та єдності, який і сьогодні продовжує об'єднувати людей навколо спільних цінностей. ●

eprasa.pl a6e14cd345

Роман МАТВІЙЧИНА

Листування двох відомих професорів

Інститут Центральної Європи в Любліні недавно надрукував цікаву книжку «Paradoks istnienia. Korespondencja Michała Łesiowa i Romana Szporluka 1955-2016» *(«Парадокс існування. Листування Михайла Лесіва й Романа Шпорлюка 1955-2016»).* Професор Михайло Лесів (1928-2016) – український і польський мовознавець, україніст і славіст, суспільно-культурний діяч, а професор Роман Шпорлюк (нар. 1933) – український і американський історик та політолог. Обидва вони такі відомі вчені, що не потрібно описувати їхнє життя, наукові осягнення та праці, бо це можна відшукати в інтернеті.

Обрана назва книжки має бути символом парадоксів, які існували в Польщі й Україні. Українців як у Польщі, так і Україні, хотіли приректи на повну асиміляцію. Їхню культуру, мову, релігію мало поглинути польське і радянське (а фактично російське) суспільство. Вони мали бути знищені, зникнути, а парадоксально – чудово перетривали. Парадоксально відроджено самостійну українську Державу та віросповідання обох професорів – УГКЦ. В книжці бачимо, як це приносить їм радість, вони навіть не могли повірити, що дочекалися цього. Книжку видано до 10-річчя відходу до вічності професора Михайла Лесіва і 35-річчя відновлення Україною незалежності. Опрацювання кореспонденції та вступу до збірки, тобто редакцію книжки, взяли на себе Оля Гнатюк (професорка Варшавського університету і Києво-Могилянської академії, дослідниця у галузі українознавства, популяризаторка української літератури, перекладачка) та Олександр Аврамчук (доктор наук, викладач Варшавського університету, дослідник історії Центрально-Східної Європи). У виданні збережено мову оригіналів: польську, українську, часом англійську. Книжку збагачено знимками з життя обох професорів. Оформлення книжки – досить гарне й цікаве. Видавничі рецензії опрацювали професор Ян Поморський і професор Славомір Лукасевич.

В рамах 10-го Світового конгресу «Skrzyżowanie kultur» (Перехрестя культур) на факультеті політології й журналістики Університету Марії Кюрі-Склодовської (УМКС) в Любліні 13 червня 2026 року проведено дискусійну панель на тему книжки й авторів листування. Обидва народились на Тернопільщині, й власне у Любліні зійшлись їхні життєві стежки. Це на все життя, тобто понад 60 років, народило щиру дружбу та майже родинні зв'язки двох науковців світового рівня. Відносини між ними були настільки близькі, що правдоподібно тому син панства Лесівих отримав ім'я Роман.

Панель вела професорка Патриція-Марія Домбровська – американська дослідниця міждисциплінарної історії Польщі й України (Гарвардський університет). Серед офіційно запрошених до президії були професор Ян Поморський – історик і політолог (колишній ректор кількох польських вишів, у минулому голова Конвенту Європейського колегіуму польських і українських університетів, співзасновник Інституту Центрально-Східної Європи в Любліні), професор Славомір Лукасевич – історик Люблінського католицького університету, а також професор на пенсії, мовознавець (УМКС) Фелікс Чижевський та, звісно, професорка Оля Гнатюк і доктор Олександр Аврамчук.

Автори вступного слова і редактори листування доповнили матеріал поясненнями й детально проаналізували життя і наукові кар'єри обох професорів. Витягнено на світло денне незнані загалу факти, наприклад, про проукраїнські симпатії ректора УМКС Ґжеґожа Зайдлера і початок за його керівництва співпраці люблінського вишу з Університетом ім. І. Франка у Львові, чи те, що молодий Роман Шпорлюк зустрів Збіґнева Бжезінського в домі Зайдлера. Редактори виконали величезну працю з пошуку інформації в архівах (зокрема, листах до отця Мирослава Ріпецького в архіві отців василіан у Варшаві, архівах польського ІНП та Гарвардського університету), а також в бібліотеках та інтернеті. В книжці описано численні зашифровані визначення, криптоніми, скорочення, псевдоніми, патроніми, укриті або навмисно змінені прізвища і назви, як-от «Вислою» був названий місячник «Дніпро», а «Literatur-zeitung» – це часопис «Літературна газета». Цього було багато з огляду на панування тоді цензури. Часто трапляються вставки іншою мовою. Опрацьовану книжку читати легко. Її цікавий зміст занурює в атмосферу тих часів, іноді сприймаєш книгу як добрий детектив. В листах з'являються сотні прізвищ, всі вони зазначені у двох іменних покажчиках – польському й українському. В текстах натрапляємо на таких відомих українців з Польщі, як Богдан Боберський, Ірина Рейт, Володимир Мокрий, Михайло Балій, Мирослав Вербовий, Ярослав Грицков'ян, отець Мирослав Ріпецький, Володимир Пилипович, єпископ Іван Мартиняк, Микола Сивіцький, Євген Місило, чи з люблінського середовища – Роман Висоцький, Єва Рибалт, Роман Кабачій, Тетяна Колодинська, Петро Купрись, Тадей Карабович. В листах є багато згадок про сімейні й товариські справи. Шпорлюк часто передає вітання для спільних приятелів з Любліна (Богдан Дарвай, Юрій Чорний). Багато є прізвищ осіб з-за кордону, та й загалом цілого світу. Редакторам не всі прізвища вдалось розшифрувати й описати. Наприклад, на с. 57 у 1960 році Михайло Лесів написав з Києва: «Nasz kolega spod Tomaszowa odpadł ze studiów i siedzi już w domu» («Наш колега з-під Томашева вилетів зі студій і вже сидить дома» – прим. ред.). Можливо, йдеться про покійного вже Ярослава Стеха, який походив з Вербиці на Томашівщині й за «націоналістичні» погляди був виключений з київських студій. Всі вищезгадані проблеми, а також фінансові труднощі дають відповідь, чому працю готували досить довго. Цікаво, що професор Лесів послідовно вживав форму «Люблин» (тепер більш популярним є варіант «Люблін», а своє прізвище в родовому відмінку писав «Лесева», натомість частою стала форма «Лесіва»). Пам'ятаю, що протягом кількох років редакція «Нашого слова» також писала «Люблин». В листах теж є кілька згадок про цей тижневик, в якому Михайло Лесів досить часто друкував свої тексти. В кореспонденції порушено й тему польської книжки «*Ukraińcy na Lubelszczyźnie w latach 1944-1989*» («Українці на

eprasa.pl a6e14cd345

Славомір Лукасевич, Олександр Аврамчук, Оля Гнатюк, Патриція-Марія Домбровська, Ян Поморський, Фелікс Чижевський

Люблінщині в 1944-1989 роках» (Люблін: IPN, 2011), де згадують і про обох ще молодих професорів. Роман Шпорлюк був шокований фактом, що до виїзду з Польщі він перебував під наглядом польської Служби безпеки. Михайло Лесів пише про цю книжку: «Деякі історики оцінюють її як слабеньку з методологічної точки зору». Професор Шпорлюк не може зрозуміти, чому автор монографії не взяв інтерв'ю хоча б у Михайла Лесіва і Богдана Дарвая, бо вони могли йому дещо пояснити чи виправити записи з архівів ІНП.

В листах маємо багато згадок про Європейський колегіум польських і українських університетів (ЄКПіУУ) в Любліні (я знайшов їх щонайменше на 18 сторінках). Колегіум існував від 2001 до 2011 років. Обидва автори листів гаряче підтримували ідею цієї інституції та пізніше план її трансформації в Польсько-український університет чи в іншому варіанті – на таку ж академію. Це було мрією обох науковців. Треба нагадати, що великим прихильником колегіуму і потім планованого університету був також присутній на дискусії професор Ян Поморський (тоді – проректор УМКС). Він був залучений до справи переходу ЄКПіУУ в університет і поділився з учасниками інформацією, що коли їхав до України в справі колегіуму, Михайло Лесів писав йому рекомендаційні листи, і завдяки цьому завжди двері університетів і установ були для нього відчинені. Треба підкреслити, що професор Поморський був таким «добрим духом» ідеї переходу колегіуму в університет й вклав багато зусиль, щоб її врятувати. Шкода, що з різних фінансових і політичних причин цього не вдалось. Існувала тоді також дивна думка перенести колегіум до Ряшева, який тоді був слабшим від Любліна науковим осередком. Але і так колегіум здійснив великий внесок в розвиток позитивних польсько-українських відносин. Професор Поморський сказав, що слухачі колегіуму захистили в різних університетах Любліна приблизно 170 дисертацій з різних галузей знань. Сьогодні вони займають важливі посади в багатьох ділянках науки й культури. Кілька працює в каліфорнійській Кремнієвій долині. Всюди вони стають амбасадорами Любліна, польської науки й корисної польсько-української співпраці.

Окрім офіційно запрошених до панелі дискутантів, взяло слово ще кілька осіб. Докторка Марія Борцюх, колишня колега професора Лесіва, розповіла про історію іншої книжки науковця – «*Nazewnictwo terenowe Lubelszczyzny z ukraińskimi cechami fonetycznymi*» («Географічні назви Люблінщини з українськими фонетичними особливостями») (Люблін-Київ, 2024), яку вдалось видати вже після відходу автора до вічності. Правду кажучи, це була велика заслуга пані Борцюх. Роман Матвійчина підкреслив велику працьовитість професора, адже, окрім наукових досліджень, він провадив суспільну і публіцистичну діяльність. Вказав також на зацікавлення Михайла Лесіва справами й планами трансформації колегіуму. Користуючись з присутності професора Поморського, Роман Матвійчина запропонував опрацювати монографію про колегіум. Історія установи вже завершена, випускники роз'їхалися не тільки по Україні та Польщі, але й усьому світі. Монографія була б нагодою показати їхні досягнення, а тим самим важливу роль Любліна як академічного центру польсько-української співпраці. Інститут Центральної Європи у 2025 році випустив також іншу цікаву для українців книжку наукового працівника Люблінського католицького університету Анджея Шабацюка «*Między "russkim mirom", a duchową niezależnością. Cerkwie prawosławne w Ukrainie wobec konfliktu rosyjsko-ukraińskiego po 2014 roku*» («Поміж "руським миром" та духовною незалежністю. Православні церкви в Україні в контексті російсько-українського конфлікту після 2014 року»).

З листів відомо, що в останній період, окрім паперового листування, були також мейли. Не знаю, чи можливо було б їх також відтворити й додати до книжки. На мою думку, видання книги не є завершенням її наукового життя. Може, зібрана кореспонденція, хоч вже й досить детально досліджена редакторами, ще колись буде матеріалом до подальшого аналізу в різних дисциплінах. Вже у 2014 році Михайло Лесів запитував Романа Шпорлюка, що той думає про опрацювання їхньої кореспонденції й чи Оля Гнатюк має рацію, що така праця важлива для науки. Тепер, коли вже бачимо перед собою надруковану книжку, сміливо можна сказати, що професорка мала рацію. Професор Поморський написав у видавничій рецензії, що тих 267 листів (з них – 151 авторства Михайла Лесіва та 116 належить Роману Шпорлюку) – це цінний дар для всіх дослідників польсько-українських відносин і тих, хто пережив зміни, які відбулися в Польщі й Україні протягом понад 60 років. Зміст книжки зі всіма його нюансами, як завжди, неможливо представити в короткому обговоренні. Тому заохочую зацікавлених прочитати її. Видання напевно є прекрасним подарунком для професора Шпорлюка. Учасники дискусійної панелі передали за посередництвом професорки Патриції Домбровської щирі вітання для пана професора. Після дискусії отець Стефан Батрух в храмі на вул. Зеленій відправив панахиду за Марію і Михайла Лесівих. ●

eprasa.pl a6e14cd345

Леся САМЧИНСЬКА
Фото з Вікіпедії

Засновник українського Пласту

Для багатьох українців слово «Пласт» асоціюється з походами, таборами, дружбою та пригодами. Більше ста років ця організація допомагає дітям і молоді ставати більш самостійними, відповідальними й упевненими в собі. Але мало хто знає, що Пласт заснував львівський педагог Олександр Тисовський. Щодня викладаючи молодим студентам, він розумів, що просто освіти для формування особистості недостатньо. Тож запропонував новий підхід до виховання, який ліг в основу української організації Пласт.

Народився майбутній педагог і мислитель 9 серпня 1886 року у Львові. В ті роки Галичина входила до складу Австро-Угорської імперії. Для українців це був непростий час, адже вони майже не мали культурних свобод і їхнє політичне життя було вкрай обмеженим. Батько хлопчика, Василь Тисовський, був учителем, людиною освіченою і дисциплінованою. Відтак книжки були звичною частиною домашнього життя родини, і навчання було цікавим і захопливим, а не нудним обов'язком. Саме завдяки батьку Олександр побачив, що вчитель – це не просто професія, а людина, яка здатна формувати майбутнє інших.

Навчався Олександр у найпрестижнішій українській школі Галичини – Академічній гімназії у Львові. Саме тут вчилися майбутні письменники, науковці та політики. Атмосфера була особливою: учнів привчали мислити самостійно, поважати українську культуру і водночас дотримуватися європейських академічних стандартів. На Олександра справив великий вплив один із творців тіловиховання педагог Іван Боберський, який пропагував майже революційну на той час ідею – сильний народ потребує не лише освічених, а й фізично загартованих людей. Ця ідея глибоко запала в душу Тисовському.

Після закінчення гімназії Олександр вступає до Львівського університету, де вивчає природничі науки, математику, фізику й у 1909 році здобуває ступінь доктора філософії. Уже тоді Тисовський мав репутацію здібного молодого біолога. Його цікавили ботаніка, зоологія, океанографія. Після університету він з навчальною метою подорожує до Трієста, Бергена, Гамбурга, Берліна та Стокгольма, знайомлячись із найновішими досягненнями європейської природничої школи.

У 1911 році Тисовський починає викладати природознавство в своїй альма-матер – Академічній гімназії Львова. Він був майже ровесником старших учнів, адже мав 24 роки. Щодня він бачив десятки здібних хлопців, які добре знали латину, історію, математику та інші науки. Проте він дедалі частіше помічав іншу проблему: освіта тренує пам'ять, але не виховує характер. Його учні могли блискуче відповідати на уроках, але губилися в реальному житті: боялися відповідальності, не вміли співпрацювати одне з одним, потребували контролю дорослих. Для біолога Тисовського це виглядало дивно, бо в природі кожна жива істота розвивається через власний досвід, а школа майже не залишала місця для самостійності. Саме тоді педагог починає шукати відповідь на запитання: як виховати не просто освічену людину, а самостійну й сильну характером?

Відповідь прийшла з Великої Британії. На початку XX століття Європою швидко поширювався новий молодіжний рух скаутинг, започаткований британським генералом Робертом Бейденом-Пауеллом. Тисовський з цікавістю вивчає його праці, але не хоче копіювати англійську систему, бо розуміє, що скаутинг народився для зовсім іншого суспільства – великої колоніальної держави зі своїми традиціями та історією. Українцям же була потрібна інша модель. Тож Олександр починає переосмислювати ідею скаутинга і поєднує англійські методи самоорганізації з українськими традиціями козацького пластунства, з християнською етикою і власними поглядами. Він поступово доходить висновку, що характер не сформувати навчанням в школі чи гімназії, його можна «викувати» лише власною працею, взаємодією з природою, життям у колективі, відповідальністю. Згодом він сформулює цю ідею коротко: «Через працю над собою до розвитку й гартування власного характеру». Саме вона стала основою для української молодіжної організації «Пласт». Окрім Тисовського, співзасновниками Пласту стали військовий діяч Іван Чмола та педагог Петро Франко (син Івана Франка). Однак саме Тисовський розробив його педагогічну систему, текст присяги, пластовий закон і вимоги до виховання. Навіть написав музику і текст урочистого гімну – Пластового обіту.

12 квітня 1912 року у Львові перші українські пластуни урочисто склали присягу. Цей день вважається офіційним днем народження Пласту. На той момент усе виглядало досить скромно: кілька десятків гімназистів і кілька гуртків. Але ідея Пласту швидко захопила молодь, адже тут не треба було сидіти на нудних уроках. Натомість під наглядом наставників учні вчилися того, чого не було в шкільній програмі: юнаки і юнки йшли в гори чи ліс, вчилися розпалювати вогнище, орієнтуватися на місцевості, стріляти з рушниці, керувати човнами, допомагати одне одному, надавати першу допомогу. Це було щось захопливе і незвичне.

Тисовський уважно спостерігав за пластунами. Він перевіряв не лише окремі вправи чи методики, а всю систему виховання. Його особливо цікавило питання: що більше

eprasa.pl a6e14cd345

впливає на дитину – вказівки дорослих чи власний досвід? Висновок він зробив дуже швидко: коли підліткам довіряють відповідальність, вони дорослішають значно швидше. Старші пластуни відповідали за молодших, кожен мав свої обов'язки. Помилки не приховувалися і не каралися, а аналізувалися. Для початку XX століття така педагогічна тактика була незвичною, адже учитель не командував дітьми, а допомагав їм і виховував лідерів.

Пласт дуже швидко набирав обертів – за три роки свого існування він поширився на всю Галичину, а також Закарпаття та Буковину. Згодом дістався і Наддніпрянщини. Найбільші пластові осередки були під Києвом, у Кам'янці-Подільському та Чернігові. Гуртки налічували близько тисячі хлопців та дівчат.

Тим часом Тисовський розумів: якщо Пласт так швидко поширюється, потрібен підручник. Тому 1913 року виходить його книга «Пласт» – праця, в якій педагог пояснює: навіщо молоді потрібні походи, фізичні вправи, служіння громаді, чесність, дисципліна й самовдосконалення. Для Тисовського всі ці речі були взаємопов'язаними, бо він мислив як науковець і вважав, що сильний характер не виникає випадково, його потрібно виховувати так само послідовно, як навчатись математики чи іншої науки.

Однак 1914 року почалася Перша світова війна. Для Галичини це означало катастрофу – фронт кілька разів проходив через край, і Львів неодноразово займали російські війська. Пласт не міг існувати так, як раніше. Частина старших пластунів добровільно пішла захищати проголошену Західноукраїнську Народну Республіку. Вони вміли стріляти, маскуватися, тримати дисципліну і знали, за що борються. Тисовський виростив покоління свідомої молоді, яке вміло перемагати страх. Саме вихованці Пласту стали ядром Легіону Українських січових стрільців.

Після завершення Першої світової Галичина опинилася в новій політичній реальності: східна її частина увійшла до складу Другої Речі Посполитої. Для українців це означало новий період становлення власної освіти та культури. За підтримки гетьмана Павла Скоропадського в 1918 році пластові гуртки починають створюватися при кожній українізованій гімназії. Олександр Тисовський повертається до педагогічної діяльності. Починаючи з 1920 року, він викладає в Українському таємному університеті у Львові, а весь свій вільний час присвячує Пласту. Для тисяч пластунів він був не лише засновником організації, а моральним авторитетом. 1921 року його обирають головою Верховної Пластової Команди. Того ж року професор видає підручник «Життя у Пласті»

Цікаво, що Тисовський не любив гучних виступів. Натомість міг годинами обговорювати з молодими виховниками, як краще організувати табір, навчити дітей або вирішити конфлікт. Він ніколи не підвищував голос, але був надзвичайно вимогливим, насамперед до самого себе. Якщо обіцяв щось зробити, то виконував це, і сам жив відповідно до принципів, яких навчав інших. Саме тому його авторитет був таким міцним, бо він не вимагав від інших того, чого не робив сам.

Тим часом Пласт швидко зростав, його осередки діяли в багатьох містах і селах. Тисячі дітей проходили через пластове виховання. І хоча Пласт офіційно був виховною організацією, польська влада дедалі частіше підозрювала його в підготовці української молоді до майбутньої боротьби за незалежність. Тож у 1930 році діяльність Пласту на території Польщі була фактично припинена, а згодом офіційно заборонена.

Для Тисовського це був важкий удар, адже 20 років його праці опинилися під загрозою. Проте він не впав у відчай, а продовжував працювати як педагог і науковець у Львівському державному університеті імені Івана Франка, підтримувати контакти зі своїми вихованцями. Його учні згадували, що уроки професора завжди були живими: він прагнув, аби студенти не просто вивчили щось нове з природознавства, а зрозуміли закономірності природи.

У вересні 1939 року почалася Друга світова війна. Після вступу Червоної армії до східних воєводств Польщі Львів опинився під радянською владою. Для українських громадських організацій це означало кінець легальної діяльності. Пласт, який і без того був заборонений, не мав шансів на існування в радянській системі. Багато українських педагогів, науковців і громадських діячів були репресовані або змушені припинити свою діяльність.

Тисовський не належав до політичних діячів, але чудово розумів, що простір для незалежної педагогічної роботи практично зник. У 1944 році, коли радянські війська вдруге наблизилися до Львова, багато українських інтелігентів залишили місто, побоюючись репресій. Серед них був і Олександр Тисовський. У віці майже 60 років він разом з дружиною емігрував до Відня. Повоєнна Австрія стала тимчасовим притулком для багатьох емігрантів. Для Тисовського ж вона стала останнім місцем життя. Він знав, що вже ніколи не повернеться до рідного Львова – міста, де прожив майже все життя, створив Пласт, виховав кілька поколінь молоді...

У Відні не було ні Академічної гімназії, ні пластових гуртків, ні походів в Карпатські гори. Проте були люди – такі ж самі українці, які емігрували в пошуках кращої долі. Пласт почав швидко відроджуватися серед українських громад у таборах переміщених осіб у Німеччині й Австрії, а згодом у Канаді, США, Великій Британії, Австралії та інших країнах. Для молодих вихованців Тисовський залишається живою легендою. Вони звертаються до нього за порадами, обговорюють принципи пластового виховання. Професор продовжує жити своїм дітищем і за кордоном й у 1961 році видає другу редакцію підручника «Життя у Пласті». У своїй праці педагог постійно апелював до думки, яка й сьогодні є фундаментальною: дитину не треба вчити слухняності, її слід готувати до самостійного життя.

Помер Олександр Тисовський 29 березня 1968-го у віці 82 років. Він прожив життя, яке охопило дві світові війни, розпад Австро-Угорщини, народження і падіння Західноукраїнської Народної Республіки, радянську та німецьку окупації, вимушену еміграцію. Більшість організацій за цей час зникали під тиском історичних обставин, але справа його життя вижила й продовжує існувати і нині.

В Україні Пласт відновив свою діяльність наприкінці 1980-х років, а після проголошення незалежності почав швидко розвиватися. Сьогодні Пласт функціонує в 25 країнах світу (США, Канада, Німеччина, Австрія, Велика Британія, Польща, Фінляндія та інші), єднаючи багатьох українців. В Україні він є найбільшою молодіжною організацією і налічує понад 146 осередків в різних громадах. У деяких містах навіть треба чекати майже рік у черзі, щоб вступити в організацію – настільки багато охочих. За понад століття через Пласт пройшли сотні тисяч дітей. Серед пластунів були науковці, митці, лікарі, громадські діячі, політики, військові. З початком повномасштабної російсько-української війни багато пластунів стали на захист України. Попри війну, організація і нині продовжує виховувати українську молодь за принципами, закладеними педагогом Олександром Тисовським. ●

eprasa.pl a6e14cd345

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

«Лемківську ватру» запалили вже 44-й раз

На три дні Ждиня, розташована неподалік польсько-словацького кордону, стала місцем зустрічі представників лемківської громади з усього світу, місцевих жителів та туристів. З 17 по 19 липня це невелике село знову стало серцем Лемківщини.

Від Польщі до Австралії

Традиційно, як і щороку, фестиваль розпочався із запалювання «ватри».

«Нехай цей вогонь дасть нам відчуття безпеки не лише тут, на „Ватрі", а й скрізь, де ми живемо», – сказав Штефан Клапик, один із двох старост цьогорічного фестивалю, запалюючи вогнище.

Тема цього року – «Дома найліпше», що пробуджує пам'ять, ідентичність та прив'язаність до родинного коріння, зокрема й до Лемківщини. Про виселених колишніх жителів Лемківщини традиційно згадали під час офіційного відкриття «Ватри», що відбулося на «Місці пам'яті» в другий день свята. Там делегації поклали квіти та задзвонили у «Дзвін миру».

«Для лемків „Ватра" – це дім. І незалежно від того, де ми живемо: чи то в Польщі, Україні, Канаді, Сполучених Штатах чи Австралії – завжди повертаємося сюди, бо тут наша пам'ять, коріння та наші люди», – сказав голова Об'єднання лемків (ОЛ) Григорій Трохановський, який відкрив офіційно свято. Він зазначив, що Лемківщина ніколи не була територією, де мешкали лише лемки.

– Ми були тут просто господарями. Але, звичайно, поляки, євреї та роми завжди жили тут поруч з нами, – розповів голова ОЛ. – Долі цих народів були різними, часом трагічними. Але вони утворили спільноту. Спільноту, засновану на спільній праці та порозумінні. Звичайно, той світ – минулий. Однак ми можемо відтворити пам'ять про повагу та спільноту. І саме цьому служать ці та наступні «Ватри».

«Їх більше немає...»

Голова Об'єднання лемків згадав, що минулого року на фестивалі було зачитано імена 27 українських солдатів з лемківським корінням, які загинули у війні з росією. Від того часу до списку додалося ще три імені: 27-річний Ігор Коцан, Сергій Сава та 30-річний Олександр Яcько.

«Усі вони мали предків з Лемківщини. Їхня доля – це наша доля», – сказав очільник ОЛ, зачитуючи імена полеглих.

Григорій Трохановський також згадав й діячів лемківської громади, які померли протягом минулого року. Це Адам Вевюрка, вчитель з Лігниці, довголітній член і заступник голови ОЛ; Димитр Ридзанич – довголітній війт ґміни Устя-Ґорлицке, у 90-х роках активний діяч ОЛ, заслужений самоврядник і громадський діяч. Це теж Штефан Криницкий – багатолітній член Світової федерації українських лемківських об'єднань. Крім них – Леонтин Довхович, Іван Ґоч, Ігор Дуда, Іван Лаба, Мирослава Фелікс та Марко Ґиба.

Коли тривала «Ватра», цей список доповнився ще одним прізвищем – професора Михайла Дуди, видатного педагога, диригента у лігницькому ліцеї, музиканта, вихователя багатьох поколінь українців у Польщі.

Важливість «бути разом»

44-та «Лемківська ватра» впровадила ще одне гасло: «Ні ненависті». Слова про повагу, відкритість та єдність вимовили багато офіційних гостей – духовенство, дипломати, політики, самоврядники, представники організацій національних та етнічних меншин, які виступали на «ватряній» сцені. Вони нагадували, що трагедії починаються не з війни, а нерозуміння, упередження та зневаги.

Посол України в Польщі Василь Боднар, який вперше відвідав «Ватру» в Ждині, подякував польській державі за підтримку України та наголосив на важливості «дружби» у культивуванні власних традицій і культури.

eprasa.pl a6e14cd345

Також професор Анджей Шептицький, заступник міністра науки й вищої освіти, говорив про важливість «бути разом». Він наголосив, що розділити українців та поляків хочуть не лише «ті, хто – зі Сходу», а зараз й ті, хто живе в самій Польщі.

«Це ті, хто постійно повертається до наративу “навіщо нам потрібні українці в Польщі?” і які кажуть українцям у Польщі повертатися додому. А куди їм повертатися, коли вони вдома, – сказав він та додав. – Немає на це згоди». Нагадаємо, що Анджей Шептицький останніми місяцями теж став жертвою «хейту за своє походження».

Своєю чергою заступник голови Об’єднання українців у Польщі Ігор Горків зауважив, що різноманітні культурні заходи в Польщі сьогодні можуть відбуватися завдяки тому, що українські бійці тримають лінію фронту далеко від Польщі.

«Дома – найліпше, але без москалів. А куди вони приходять, там немає дому», – перефразував гасло «Ватри» представник ОУП, закликаючи організації меншин до єдності та співпраці.

Після офіційних привітань відбулося вручення нагороди «Вірний предкам», про що напишемо в окремому матеріалі.

Цьогорічна «Ватра» охоплювала виступи музичних гуртів з Польщі, Словаччини, Сербії та України. Як і в попередні роки, відбулися «зустрічі зі словом», під час яких були представлені публікації з історії та культури українців, але теж ромів та євреїв – жителів Лемківщини. Дискусії були зосереджені й на польсько-українських відносинах, пам’яті про ІІ Світову війну тощо.

Окрім подій для душі, були розваги й для тіла. Учасники могли придбати вироби ручної роботи та традиційні костюми. Гостям пропонували й регіональні страви, а також ігри та конкурси для дітей. Як завжди, на любителів спорту чекала «Спартакіада».

Напад перед початком заходу

За кільканадцять годин до запалювання вогнища в Ждині польські ЗМІ писали про «напад з ножем на „Ватрі”». Інцидент стався пізно ввечері, 16 липня, безпосередньо перед початком фестивалю. Один з учасників, перебуваючи під впливом алкоголю, напав на Андрія Барну, охоронця на «Ватрі», депутата ради повіту в Ґорлицях та члена ОЛ. Нападника затримала поліція. Потерпілого доставили до лікарні. У суботу Андрій Барна знов з’явився на «Лемківській ватрі», подякував усім за підтримку, запевнив, що почувається добре, та запросив усіх взяти участь у заході. Нападнику було пред’явлено чотири звинувачення. Йому загрожує до 10 років позбавлення волі.

***

Серед гостей «Лемківської ватри» у Ждині були, зокрема, єпископ вроцлавсько-кошалінський (УГКЦ) Володимир Ющак, єпископ ольштинсько-ґданський (УГКЦ) Аркадій Трохановський, єпископ-помічник вроцлавсько-кошалінський Маріуш Дмитерко, криницький декан Православної церкви отець Владислав Канюк, депутати Сейму Уршуля Новоґурська та Пйотр Ляхович, генеральна консулка України в Кракові Ореста Старак, консул України у Ряшеві Василь Йордан, почесний консул України в Перемишлі Олександр Бачик, представники органів воєводського та місцевого самоврядування, члени меншинної сторони Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин доктор Ґрегорій Купріянович (співголова Комісії) та Мирослава Копистянська-Ґрабовська, представники силових служб, члени українських, зокрема лемківських, організацій із Польщі та з-за кордону. ●

eprasa.pl a6e14cd345

Олег Романчук, «Матриця Перемоги. Публіцистика воєнного часу. Вибрані тексти 2022-2026: статті, есе». Львів: Універсум, 2026. – 688 с.

Мирослава РУДИК

Правдива публіцистика воєнного часу

Олег Романчук – журналіст, письменник, публіцист. Доктор філософії. Засновник і шеф-редактор журналу політології, футурології, економіки, науки та культури «Універсум». Лауреат премії імені Івана Багряного 2008 року за визначний внесок у розбудову державної незалежності України та консолідацію суспільства. Автор є лауреатом міжнародних та вітчизняних літературних премій, зокрема премії імені Івана Франка Держкомтелерадіо України у галузі інформаційної діяльності (2019) чи премії імені В'ячеслава Чорновола (2022). Книга Олега Романчука «Не бійсь. Не зраджуй. Не мовчи» була відзначена премією Фундації Українського вільного університету. Книги Романчука тричі були номіновані на здобуття Національної премії України імені Тараса Шевченка і були допущені до другого конкурсного туру.

Книга «Матриця Перемоги», яка побачила світ цьогоріч, охоплює новітній воєнний період з початку повномасштабного вторгнення 2022 року по сьогоднішній етап війни росії проти України. Публіцистичні матеріали автора присвячені важливій історично-державницькій проблематиці, з якою письменник працює упродовж усього свого професійного шляху. Без сумніву, талановитий журналіст Олег Романчук не міг стояти осторонь подій, які відбуваються в країні, і відповідав на них «словом вагомим і відважним, пристрасним й безкомпромісним», як це підкреслив у передмові до книги професор Степан Кость.

Надзвичайний і повноважний посол України, міністр закордонних справ (2007-2009) Володимир Огризко появу книги Олега Романчука бачить як відповідь на суспільні потреби: «Суспільство потребує чесного і правдивого аналізу ситуації, в якій опинилося. А воно – критичне. Передусім йдеться про Українську державу, про її здатність протистояти ворогу в усіх суспільних сферах».

Відтак «Матриця Перемоги» Олега Романчука є не лише збіркою публіцистичних статей, а й цілісною концептуальною працею, у якій автор пропонує власне бачення причин і наслідків суспільно-політичних трансформацій останніх десятиліть. На сторінках книги простежується широкий спектр проблематики: від аналізу внутрішньополітичних процесів до осмислення міжнародних відносин, від питань національної ідентичності до стратегій державного розвитку в умовах війни. Звідти і чітка хронологічна рамка книги, де чітко укладені публіцистичні матеріали, що допомагає читачеві вловити причиново-наслідкові зв'язки. Так у розділі за 2022 рік знаходимо матеріали: «Рашизм – ракова пухлина для людства» чи «Логіка і логістика воєнної доби», а також відповідь на важливе питання «Чи можна було уникнути війни?».

У наступному розділі, який охоплює 2023 рік, автор зосереджує увагу на багатьох питаннях, які вважалися «не на часі». Звідти і роздуми автора: «Як ви можете говорити про те, що зараз в Україні корупція?», «Як не програти перемогу?», «П'ята колона в Україні» та інші матеріали, які глибоко аналізують українську дійсність. Особливу цінність становить документальна насиченість публікацій. Автор спирається на масив фактів, історичних джерел, політичних документів і висловлювань відомих державних діячів та мислителів. Це надає його аргументації переконливості та дозволяє читачеві побачити події новітньої української історії в широкому історичному й цивілізаційному контексті.

2024 рік представлений обширним розділом, який відкриває матеріал «Чи вчить нас чогось історія?». Тут теж знаходимо публікації «Від війни до миру. Що треба зрозуміти українцям», «Виродження нації», «Хто захистить Батьківщину?», «Війна і державотворення». Всі ці публікації мають глибокий зміст, який не лише апелює до патріотизму, а має важливий світоглядний характер. Олег Романчук виступає послідовним прихильником української державницької традиції, наголошуючи на необхідності стратегічного мислення, національної консолідації та формування відповідальної політичної еліти. Його роздуми про російсько-українське протистояння ґрунтуються на глибокому аналізі історичних закономірностей і сучасних геополітичних реалій.

Четвертий розділ матеріалів за 2025 рік демонструє важливу функцію публіциста – прогнозування розвитку подій. Матеріали «Про мирні перемовини, перемогу і капітуляцію», «У передчутті торговиці», «Чи маємо „програму на завтра"?» зосереджені на майбутньому України, яким коштом для нас відбудуться перемовини. Автор порушує питання повоєнного відновлення держави, оновлення суспільних інституцій, формування нової управлінської еліти та визначення місця України у світовому політичному просторі. У цьому сенсі книга виходить за межі традиційної політичної публіцистики, перетворюючись на своєрідний інтелектуальний дороговказ для тих, хто прагне осмислити сучасні виклики та перспективи української державності.

Завершальний розділ охоплює тільки чотири матеріали за 2026 рік: «Скриньку Пандори відкрито, або Що буде далі», «Час на війну і час на мир», «Знайти українського Едварда Бенеша?», «Хроніка нищення енергетичної безпеки України», і це зрозуміло з причин підготовки книги до друку. Однак матеріали, представлені автором, демонструють широкий контекст – історичний, національний, геополітичний. Можна сказати, що це найважливіші тексти, що відображають еволюцію політичних процесів в Україні та світі в контексті боротьби українського народу за незалежність і суверенітет від тяглості історичної до воєнного сьогодення. «Спостерігаючи за останніми подіями у світі, аналізуючи →

eprasa.pl a6e14cd345

«Життя людського строки стислі
Немає часу на поразку»
Ліна Костенко

Товариство IV Загальноосвітнього ліцею в Лігниці і вся наша лігницька спільнота з глибоким сумом прийняла вістку, що 17 липня 2026 р. відійшов у Вічність наш незабутній Маестро

бл.п. Професор Михайло Дуда

нар. 28.07.1935 р. у Флоринці – Лемківщина

З 1964 по 1988 рік вчитель музики в IV Загальноосвітньому ліцеї в Лігниці, художній керівник, диригент, організатор естрадних колективів, що діяли при нашому ліцеї («Полонина», музичний ансамбль «Мрія», «Струмочок»). Виховав багатьох своїх наступників, які організували та розвивали музичне життя і різні види художньої діяльності у Польщі. Своїм талантом і ентузіазмом пробуджував у нас любов до музики та української пісні. Вчив, як музика може об'єднувати людей різних культур, традиції і поколінь.

Прощаємося з Вами, Професоре, з великою вдячністю за Ваш великий подвиг – невтомне служіння рідній культурі, якій Ви присвятили все своє життя.

Ваш дух надалі житиме в кожному з нас – з роду в рід.

Товариство IV Загальноосвітнього ліцею у Лігниці

Пану Професорові Михайлові Дуді в дорозі до вічності

Боже, як час скоро минає.
Закрилися Твої зіниці.
Між живими Тебе немає.
З Тобою нині вся Лігниця…
У вічності Професор Дуда.
Згадують друзі та родина
Того, що співом творив чуда –
Лігниця – мала Україна.
Звучала пісня в рідній мові.
Там рідне слово не вмирало.
Професор вчив усіх любові
До рідного, щоб не пропало.
За все Тобі подячна шана
Між учнями буде літати.
Твоя смерть – то боляча рана,
Яку всім треба лікувати…

Василь Шляхтич

ДОРОГІ ЧИТАЧІ!

Можливе запізнення газети залежить не від видавця, а від пошти.
Нагадуємо, що замовлення на передплату приймає також Kolporter (kolporter.com.pl).

Редакція

аморальні дії та вчинки політиків у різних куточках планети, мимоволі приходиш до висновку, що сьогодні постулати соціал-дарвінізму не такі вже й далекі од реальності, що „Досвід про закон народонаселенння" Томаса Мальтуса, який обґрунтував тезу про „боротьбу за існування" і „виживання найсильнішого", нині звучить доволі актуально», – пише Олег Романчук у післямові.

Важко не погодитися з автором: «Державному проводу потрібне стратегічне мислення, потрібна єдність запілля, яке, попри шалений опір п'ятої колони, має здолати корупцію, знищити ворожу агентуру і допомогти фронту».

«Матриця Перемоги» Олега Романчука – це важлива інтелектуальна праця, яка задокументувала хроніку російської війни проти України, підсвітила питання національної безпеки та геополітичних викликів, з якими ми стикаємося сьогодні. Книга містить майже 700 сторінок і це підкреслює масштаб інтелектуальних пошуків автора. Книга – це клад знань, документів, доказів, які показують послідовність громадянської позиції письменника. Чи це найважливіша праця Олега Романчука? На цей момент – так, але, знаючи автора особисто, мушу підкреслити його ідею і працьовитість та ствердити, що далі буде. Адже публіцистика, яку творить Олег Романчук, є чимось більшим ніж творчість – це життєва потреба інтелектуала поділитись своїми знаннями і міркуваннями. Вже знаємо з досвіду, що творчість Романчука є об'єктом зацікавлення для науковців, журналістів, політологів, а також для кожного свідомого громадянина, якому не байдужа українська проблематика і майбутнє нашого національного розвитку. ●

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10 / +48 661-420-649, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: pełniący obowiązki redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Lesia Korostatevych (Warszawa), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).
Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 1400 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl a6e14cd345

ŚWIĘTO KULTURY NAD OSŁAWĄ

XXXIV

СВЯТО КУЛЬТУРИ НАД ОСЛАВОЮ

MOKRE 08–09.08.2026 МОКРЕ

08.08.2026 – СУБОТА – SOBOTA – 18:30

стодола Морохів | stodoła w Morochowie

ВЕЧІР З УКРАЇНСЬКИМ ТЕАТРОМ | WIECZÓR Z UKRAIŃSKIM TEATREM

КОНЦЕРТ ГУРТУ **КРАЙКА** | KONCERT ZESPOŁU **KRAJKA**

ТАНЦЮВАЛЬНА ЗАБАВА | ZABAWA TANECZNA

KAPELA ZBIERANA

09.08.2026 – НЕДІЛЯ – NIEDZIELA – 15:00

сцена Мокре | scena w Mokrem

ВИСТУПИ НАРОДНИХ КОЛЕКТИВІВ | WYSTĘPY ZESPOŁÓW FOLKLORYSTYCZNYCH

MAŁYNIACZOK | МАЛИНЯЧОК

KRAJECZKA | КРАЄЧКА

ŚPIWANKA | СЬПІВАНКА

OSŁAWIANY | ОСЛАВ'ЯНИ

MIRON HAWRYLEC-EKSPERYMENT | МИРОН ГАВРИЛЕЦЬ-ЕКСПЕРИМЕНТ

18:00 **SZARAWARY | ШАРАВАРИ**

19:00 **PATSYKI Z FRANEKA | ПАЦИКІ З ФРАНЕКА**

ORGANIZATOR: ZWIĄZEK UKRAIŃCÓW W POLSCE, KOŁO W MOKREM

PATRONAT HONOROWY: BURMISTRZ MIASTA I GMINY ZAGÓRZ

Związek Ukraińców w Polsce Koło w Mokrem

MIEJSKO-GMINNY OŚRODEK KULTURY I SPORTU W ZAGÓRZU

DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA ORAZ PRZY WSPARCIU FINANSOWYM URZĘDU MIASTA I GMINY W ZAGÓRZU, MIEJSKO-GMINNEGO OŚRODKA KULTURY I SPORTU W ZAGÓRZU ORAZ SOŁECTWA MOKRE

PATRONAT MEDIALNY: Наше Слово, eSanok.pl, KORSO SANOCKIE, Zagórz24.pl, P24.pl, Bieszczady24.pl, tvPodkarpacie.pl

eprasa.pl a6e14cd345